

Was dat tegen den namiddag, dan verzamelden zich in den trein vele kinderen, jongens meest, die ook de boot in Vlaardingen moesten halen. In den trein ging het meestal nogal goed met ze. Ze pakten hun tassen uit en murmelden wat lessen. Doch haastig, roffelig.

Naderde de trein Vlaardingen, dan werd het geroffel nog jachteriger, ik begreep al gauw, dat de lessen noodig geleerd moesten zijn, eer de jongens op de boot kwamen. De heeren, allen tusschen 12 en 17, wilden vrij zijn op de boot.

Keer op keer was het 't heerlijkste vroegvoorjaarsweer. Ik bleef op 't dek staan, en genoot, als de boot langzaam de haven uitvoer, tusschen al de visschersschuiten door. Ik genoot heerlijk, als de boot dan in 't open water kwam, en koers zette naar het smalle doorvaartje aan den overkant, het Noordgeul. O, die watervlakte, nooit genoeg aanschouwd! O, die Waterweg, vol schepen, kleine en groote, vaak met den een of anderen Titan in 't gezicht: de Rotterdam, de Caledonia, dat reuzenzeilschip! De jongens waren al blasé van al dat schoons. Ze waren allen beneden.

Soms kon ik de twee uur van den overtocht naar Hellevoet niet vrij nemen en moest met mijn boeken en papieren naar het kleine voorkajuitje, waar pen en inkt was. Daar hield dan weleens een heel enkele, plichtgetrouwe, me gezelschap, en zat er gebogen over een atlas, of schreef zijn thema's uit onzen gemeenschappelijken inktroker.

Maar de anderen, twaalf, vijftien jongens, achtten hun werk niet, en achtten het heerlijke voorjaar niet, dat mij met verlangen mijn blikken deed opslaan van de papieren en ze deed dwalen door de kleine kajuitvenstertjes.

De anderen — rookten. In een dichten damp zaten ze, en hadden hun pijp, en hadden hun pakje sjek. De anderen — kaartten, en hadden hun beduimelde spellen kaart. De anderen — luierden vadsig op de fluweelen banken, zeiden met lodderige stem flauwiteiten tegen de buffetjuffrouw en trachtten te slapen, gewichtig, als een groot mensch, even thuis op een boot als in zijn bed.

Dat is toch te kras, ouders op kleine plaatsen! En wat ik 't ergste vind: nog niet eens het verfoeilijke rooken, hoeveel schade het ook doet aan hersens en zenuwen — nog niet eens het afschuwelijke kaarten, hoe vol trucs het je jongens ook maakt, hoeveel gemeene flauwiteiten om het spel af te wisselen, het je jongens ook leert — nog niet eens dat alles! Maar wat ik het gruwelijkste vind is dat jullie je kinderen zes jaar lang, zes schoone jaren van hun ontwikkelingsleeftijd lang, laat leeren, om „en grand seigneur” minstens vier uur van elk etmaal te verdoen, te verslungelen en te verluieren. Dat's het allerergste! Dat is, wat het verfoeilijkst nawerkt! Dat gaat er niet meer uit! Dat laat hun hun heele verdere leven gooien met ons kostelijkste goed, onzen tijd!

Daarom zult gij droog brood eten, en uw kleeren driemaal keeren, zoodat ge het kostgeld uitspaart. En ge moet hen ginder in die grotere stad in den kost doen. Wellicht kunnen ze dan ééns in de veertien dagen thuiskomen.

Zeg niet, dat ze dan van u vervreemden, in hun besten tijd. Als ge een kosthuis voor ze zoekt bij een-

REIZENDE KINDEREN.¹⁾

door Nannie van Wehl.

Jarenlang heb ik ze al in de gaten, de reizende kinderen. En telkens opnieuw dacht ik: „Daar moet ik toch eens wat van in School en Leven zeggen. Hun ouders moet ik eens hebben!”

En nu zet ik me er eindelijk eens toe, misschien wel, omdat ik in den laatsten wondermooien zomer zooveel heren dergereisd ben, ook vóór en na de vacantie, en weer zooveel reizende kinderen heb gezien. Ik bedoel de kinderen uit kleine plaatsjes, die in een grootere school gaan. Soms een uur, soms twee of drie uur ver. En ik wou aantonen, waarom ik vind, dat een vader en een moeder, die hun kinderen nu eenmaal in de stad op school willen hebben, liever droog brood moeten eten, teneinde het kostgeld voor hun kinderen uit te sparen, liever alles zich ontzeggen, dan de kinderen te laten reizen.

Eens, in het vroege voorjaar, moest ik door familieomstandigheden telkens en telkens weer, midden in de week, op alle mogelijke en onmogelijke uren, van hier, Rotterdam, naar Hellevoetsluis. Dan ging ik met den trein naar Schiedam en stapte daar over op dien naar Vlaardingen.

¹⁾ Over dit onderwerp heeft prof. Heymans een enquête-studie ingesteld, waarover hij spreken zal op 't kongres voor pedologie, 1913 te A'dam te houden.

voudige, fatsoendelijke lieden, die zelf kinderen hebben, zullen ze niet zóó ver van U vervreemden, als in de gevloekte uren op de boot, waar ze dingen leeren, die *gij* misschien nog niet weet. En als *gij* me niet gelooft, en doorgaat op Uw chapiter van vervreemding, kom dan eens heel dicht bij me — zal ik U eens in Uw oor fluisteren, wat Uw jongen tegen een boerin zei, die van de boot ging, en dan zult ge met zóóveel smartelijke verbazing vragen: „Is dat *mijn* jongen?” dat ik pas eerst recht goed zal zien, hoever het vervreemdingsproces bij U al gevorderd is.

Dat's één gevaar van het op- en neerreizen van kinderen. Nu een ander. Vaak zijn de eischen, aan de lichamelijke krachten der kinderen gesteld, ongehoord. Denkt daar eens over na, ouders, die misschien met Uw kind van plan zijn, U aan dezelfde paedagogische acrobatiek te wagen.

Ik heb twee meisjes gekend, heerlijke, gezonde zussen. Die moesten, jaar in, jaar uit, om vijf uur opstaan. Om zes uur ging er een trein naar 't stadje, waar ze op de „jongejuffrouwen school” gingen. Dan waren ze daar om zeven uur. Ze hadden er een kamer, waar ze blijven konden — twee freules van zes en acht jaar, een dagkamer. Alleen met leelijk weer maakten ze van die kamer gebruik. Maar 's morgens kregen ze er niéts te eten. Met mooi weer dwaalden ze door het stadje, haalden vriendinnetjes. — Enfin dat's zoo kwaad nog niet, alleen maar een beetje vermoeiend.

Dan gingen ze naar school.

Tusschen den middag vonden ze boterammen en melk, op hun dagkamer. Dan weer naar school. En dan ging er om zes uur pas weer een trein naar hun dorpje, waar ze om zeven uur aankwamen. Dan kregen ze eindelijk hun opgewarmde eten. Eens, toen ze twaalf en veertien waren, zijn ze met den avondtrein ingesneeuwd. En hebben zonder eten tot drie uur 's nachts ingesneeuwd gezeten, in de felste kou, want de vuren van de machine waren uitgegaan.

Dit sjouwleven heeft geduurd tot heider zestiende jaar. Toen hebben ze zich beiden naar een kostschool begeven, waar ze voor een beroep moesten opgeleid worden. *Gexonde* zussen waren 't al lang niet meer. En toen ze op die kostschool betrekkelijk tot rust kwamen, is de een zenuwziek geworden, en de andere leed erg aan haar maag. Ik vind dit zeer vanzelfsprekend.

Ik heb een jongen gekend, die elken morgen, winter en zomer, om half vijf op moest. Om vijf uur moest hij eruit — een vol uur loopen. Dan was hij om zes uur in Nieuwsluis. Pakte daar de eerste boot naar den Briel. Ging daar op school. 's Avonds hetzelfde in omgekeerde volgorde. Zoodat de arme jongen om half negen pas warm eten kreeg.

Ik heb een meisje gekend, dat niet knap genoeg was voor het gymnasium in den Haag. Toen ging ze naar het gymnasium in Gouda, hoewel wonende in den Haag. Ja, dat's ook zoo iets verfoeilijks, wat het sjouwen van kinderen zoo in de hand werkt. Gouda neemt de eenden, de eenden uit Rotterdam, Utrecht heeft Amsterdamsche eenden. En de arme eendjes trammen eindelooze enden door de stad, zitten een half uur in den trein, moeten

altijd maar weer wachten op hun treinen. — Nu, dat meisje ging naar Gouda. Al de jaren van haar kostbaren ontwikkelingstijd. En nu nóg, als jonge vrouw, lijdt ze onder de gevolgen der lichamelijke overspanning, onder de gevolgen van het te weinig eten en met te lange tusschenpoezen.

Ouders op kleine plaatsen! Of die reisplannen met Uw kinderen hebt! Daarom zult ge droog brood eten, en U elke weelde ontzeggen, teneinde het kostgeld uit te sparen — allés liever dan Uw kinderen op en neer te laten trekken. En dan die afschuwelijke geblaseerdheid der jonge reizigers! Laatst voer ik van Dordrecht naar Rotterdam. In Dordrecht kwamen vele kinderen aan boord, ook heele kleine, die er onderweg, bij troepjes, afstapten. Ik zat in een hoekje buiten op, en ergerde me dood. Een klein meisje, zeven jaar hoogstens, wandelde al maar rond. Al maar rond. Als ze langs me kwam, keek ze me aan, of ze zeggen wou: „Wat zeg je ervan, dat ik me zoo thuis voel? Doe ik niet aardig en losjes?” En omdat ik haar zoo koud aankeek, haalde ze van verlegenheid haar neus op, of krabbelde heftig aan haar bloote beenen.

Een jongentje kwam haar halen. „Ga mee daar zitten, uit die verrekte zon,” zei hij en keek me loensch aan, of ik hem niet heel dapper vond.

Enfin — dat zijn nu maar kleinigheden. Doch ik kom terug op het vreeselijke wennen aan tijdverknoeiing, ik kom terug op de schade aan het jonge lichaam, en ik herhaal:

Gij zult droog brood eten; *gij* zult uw kleeren drie maal keeren; *gij* zult U al wat luxe is ontzeggen — het zijn toch Uw *eigen* kinderen! — en zoo zult ge 't kostgeld oversparen en de kinderen in den kost doen bij eenvoudige, fatsoendelijke menschen, die een gezin hebben, alles liever dan ze op en neer te laten reizen.

En zoo ge dan toch niet tot die som komt — wel, verzin dan wat anders en houdt Uw zoon thuis en laat hem worden, wat hij in Uw beperkte omgeving *kan* worden. Of is het niet beter, dat hij een frissche bouwknacht wordt, dan een uitgepieterd kantoorklerkje, met eindexamen H. B. S. 5. j. o? Of is het niet beter, dat hij bij de naastbijzijnde kweekerij in de leer gaat en er een flink weekloon verdient, dan dat hij een krabbel per week ontvangt als boekhoudertje of zoo iets?

Let wel op, dat ik hier van de *heele* kleine beurzen spreek.

Ik ben vol vuur een ander sermoeen te beginnen merk ik, dat tegen de ouderlijke ijdelheid.

Want *die* wil vaak van den zoon een boekhouder, als de vader tuinbaas is geweest, en van den zoon een dokter als de vader een winkeltje had. Ik spreek wel veel over de jongens, alsof er geen meisjes bestonden. Maar *dit* is wel een feit, dat, wat ouderlijke ijdelheid betreft, meest altijd de *jongens* de kinderen der rekening zijn.

Daar één sermoeen genoeg is per keer, stel ik het sermoeen over de ouderlijke ijdelheid uit tot een ander maal.

CORRESPONDENTIE.

Mevrouw T. G. te G. Mijn negende brief hoop ik te wijden aan de beantwoording Uwer vraag omtrent het humeurig kind, (in no. 46). R. C.